

Lars Sjögren

2003-03-04

Diarienummer
511-40464-2002
1442-2205

Sida
1(9)

Naturreservatet Tånga hed i Vårgårda kommun

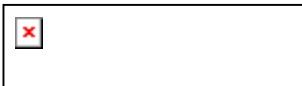
Beslut om naturreseptat enligt 7 kap 4 § miljöbalken

Innehåll

Beslut
Syfte
Föreskrifter för naturreseptatet
Administrativa data
Beskrivning av naturreseptatet
Planeringsbakgrund
Ärendets handläggning
Behov av och motiv för skydd
Upplysningar

Bilagor

Bilaga 1. Beslutscharta
Bilaga 2. Översiktscharta
Bilaga 3. Skötselplan
Bilaga 4. Sändlista
Bilaga 5. Hur man överklagar

Beslut

Länsstyrelsen beslutar att det område, som på bilagd karta (bilaga 1) avgränsats med streckad röd linje, skyddas som naturreservat med stöd av 7 kap 4 § miljöbalken (1998:808).

Reservatets namn skall vara **Naturreservatet Tånga hed**.

Med stöd av 3 § förordningen om områdesskydd (1998:1252), fastställer Länsstyrelsen bifogad skötselplan, bilaga 3. Skötselplanens övergripande målsättningar och riktlinjer skall gälla utan begränsning i tiden.

Syfte

Syftet med naturreservatet är att:

- Restaurera, bevara och hävda ett värdefullt kulturlandskap i form av sedan lång tid hävdad betesmark.
- Bevara och gynna förekomsten av rödlistade och sällsynta arter, speciellt sådana som är knutna till hävdade hedar såsom alkonblåvinge (*Maculinea alcon*), mosippa (*Anemone vernalis*), granspira (*Pedicularis sylvatica*), ljungögontröst (*Euphrasia micrantha*) och klockgentiana (*Gentiana pneumonanthe*).
- Följa upp åtaganden som följer av medlemskapet i den europeiska unionen. Reservatet har godkänts av regeringen att ingå i det europeiska nätverket av skyddade områden, Natura 2000.

Syftet skall tryggas genom att:

- Området skyddas från exploatering.
- Arealen öppen betesmark utökas.
- Området skyddas från igenväxning genom naturvårdsinriktad skötsel i form av bränning, röjning och bete.
- Information och anordningar för friluftslivet tillhandahålls.

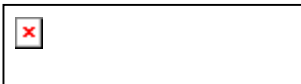
Föreskrifter för naturreservatet

För att uppnå syftet med reservatet beslutar Länsstyrelsen med stöd av 7 kap 5, 6 och 30 §§ miljöbalken samt 3 och 21 §§ förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken, att nedan angivna föreskrifter skall gälla. Vård och förvaltning skall bedrivas i enlighet med upprättad skötselplan, Bilaga 3.

A. Föreskrifter enligt 7 kap 5 § miljöbalken om inskränkningar i markägares och annan sakägares rätt att använda mark- och vattenområden

Förutom föreskrifter och förbud enligt andra författningar är det förbjudet att:

1. uppföra byggnad eller anläggning;
2. uppföra mast, antenn eller liknande anordning;
3. anlägga väg eller parkeringsplats;
4. dra fram ny mark- eller luftledning.

5. bedriva någon form av täktverksamhet (täkt av berg, sten, grus, sand, lera, matjord, torv eller andra material) kommersiellt eller för husbehov;
6. borra, spränga, gräva, schakta, utfylla eller tippa utanför vägområde för allmänna eller enskilda vägar (inom vägområde för enskild väg, se föreskrift 15);
7. dika, muddra, dämna eller valla in;
8. tillföra kemiskt bekämpningsmedel, slam, kalk, pressaft, urin eller gödsel;
9. plöja eller utföra annan mekanisk markbearbetning eller ta bort block och stenar;
10. anordna upplag annat än tillfälligt sådant;
11. utföra transporter på sådant sätt att mark skadas;
12. skada stenmurar, odlingsrösen eller hägnadsrester av sten;
13. plantera skog eller odla energigrödor, energiskog eller julgranar;
14. plantera in för trakten främmande växt- eller djurart.

Vidare är det förbjudet att utan länsstyrelsens tillstånd:

15. borra, spränga, gräva, schakta, utfylla eller tippa inom vägområde för enskilda vägar;
16. utföra reparationer, underhållsröjning eller breddning av befintliga luft- eller markledningar i området;

Åtgärder som anges i den till detta beslut hörande skötselplan får utföras, av naturvårdsförvaltaren eller av den som naturvårdsförvaltaren utser, utan hinder av föreskrifterna.

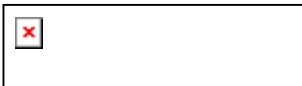
Akuta åtgärder som är nödvändiga för underhåll av befintliga luft- och markledningar i området får ske utan hinder av ovanstående föreskrifter. Samråd med Länsstyrelsen skall dock ske i efterhand.

Ovanstående föreskrifter skall efter nödvändiga dispenser från Länsstyrelsen ej utgöra hinder för verksamhet eller anläggning som behövs för totalförsvaret.

B. Föreskrifter enligt 7 kap 6 § miljöbalken samt 3 och 21 §§ förordningen (1998:1252) om områdesskydd gällande förvaltning av reservatet

Naturvårdsförvaltaren har rätt att:

1. märka ut reservatet;
2. sätta upp informationstavla på plats som anges i bifogad skötselplan;
3. utföra åtgärder enligt till beslutet hörande skötselplan, såsom avverkning, röjning, uppsättande av stängsel, färister och stängelövergångar samt iordningsställande av parkeringsplatser.

Naturvårdsförvaltare och förvaltningsuppgifter:

1. Naturvårdsförvaltare är Stiftelsen för Västsvenska Fritidsområden (Västkuststiftelsen). Förvaltningen skall ske i samverkan med Länsstyrelsen i Västra Götalands län och Vårgårda kommun.
2. Naturreservatet utmärks genom förvaltarens försorg enligt anvisningar av Naturvårdsverket.
3. Naturvårdsförvaltningen bedrivs enligt skötselplan som fastställs av Länsstyrelsen, bilaga 3. Skötselplanen skall ligga till grund för naturreservatets skötsel och skall vid uppkommande behov revideras.

C. Ordningsföreskrifter för allmänheten enligt 7 kap 30 § miljöbalken

Utöver föreskrifter och förbud i andra lagar är det förbjudet att:

1. samla, gräva fram eller plocka växter, mossor, lavar eller insekter
2. göra upp eld på annan plats än de som anvisas av naturvårdsförvaltaren;
3. tälta, sätta upp vindskydd eller ställa upp husvagn annat än tillfälligt på plats som anvisas av naturvårdsförvaltaren;
4. medföra hund som inte är kopplad;
5. anordna orienteringstävling, ridtävling eller liknande utanför det område som skrafferats på beslutskartan;

Föreskrift C3, C6 skall ej utgöra hinder för tillfällig uppsättning av tält eller tillfällig uppställning av husvagnar inom det område som skrafferats på beslutskartan, i samband med större arrangemang såsom Tånga marknad.

Med stöd av 7 kap 7 § miljöbalken kan Länsstyrelsen i särskilda fall medge dispens från ovan meddelade föreskrifter om förbud mot åtgärder och verksamheter. Se även nedan under upplysningar. Ansökan om tillstånd att utföra åtgärd enligt föreskrift A 15 och A16 skall inlämnas minst sex veckor innan åtgärden planeras att utföras.

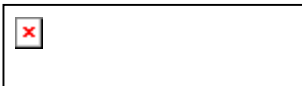
Administrativa data

Namn:	Naturreservatet Tånga Hed
Kommun:	Vårgårda
Areal:	Ca 39 ha
Fastigheter och ägare:	Tångahed 1:2. Stiftelsen för Västsvenska Fritidsområden (Västkuststiftelsen)
Naturvårdsförvaltare:	Stiftelsen för Västsvenska Fritidsområden (Västkuststiftelsen)

Beskrivning av naturreservatet

Natur- och kulturhistoriska värden

I samband med att inlandsisen avsmälte för ca 12 000 år avsatte smältvattnet betydande mängder isälvsmaterial vid Tånga. Sannolikt har materialet avsatts i ett delta där Tånga hed utgör deltats plana yta. Området kring Alguts-
torps kyrka och Hägrunga och Ambjörntorps byar har en lång bosättnings-

tradition som avspeglas i fornlämningsbild och de historiska byarna. Området hör till de i Vårgårdatrakten som har anor tillbaka till bronsåldern. Frånsett ett fynd av en stenxya finns dock inga kända fornlämningar på Tånga hed. Heden utgör en del av en gammal beteshage till Hägrunga by och ger, åtminstone bitvis, en bild av en idag mycket sällsynt naturtyp; de hårt utnyttjade betesmarkerna i Västsverige. Området hyser hotade eller sällsynta vegetationstyper och ett flertal rödlistade arter som är knutna till näringsfattiga, ljusöppna betesmarker såsom alkonblåvinge (*Maculinea alcon*), mossippa (*Anemone vernalis*), granspira (*Pedicularis sylvatica*), ljungögontröst (*Euphrasia micrantha*) och klockgentiana (*Gentiana pneumonanthe*). Området har godkänts som Natura 2000-område enligt EU:s Art- och Habitatdirektiv. I området finns unika förutsättningar för att genom restaurering och återupptagen beteshävd återskapa ett större traditionellt hävdad betesmarksområde.

Friluftsliv

Delar av området utnyttjas vissa år som marknads- och utställningsplats i samband med att "Tånga marknad" arrangeras. Tack vare det tätortsnära läget utnyttjas området dessutom flitigt som närströvsområde.

Markanvändning

Tånga Hed utgjorde tidigare en del av en drygt 160 ha stor beteshage, som i äldre tid utnyttjades gemensamt av gårdarna i Hägrunga, Ambjörntorp och Algutstorp. Enligt kartan från laga skifte 1863 karakteriserades större delen av området som ljungbeväxt eller ljunggången betesmark. Under perioden 1862 till 1962 utgjorde Tånga hed exercisplats för Kungliga Göta Artilleriregemente. 1963-95 användes heden av I 15 i Borås. Under senare delen av 1900-talet har området successivt vuxit igen, sannolikt som ett resultat av minskad användning efter 1963. På ekonomiska kartan från 1960-talet finns mindre partier med skog utmed den södra gränsen. Idag är skogen betydligt mer utbredd. De fortfarande öppna delarna av heden har betats eller slagits under senare år och i naturvårdande syfte har även ljung bränts sedan 1970-talet.

Bebyggelse och anläggningar

Inom reservatsområdet finns ingen bebyggelse eller anläggningar.

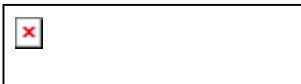
Ledningar och vägar

Reservatsområdena genomkorsas av allmän väg 1907 och en enskild väg. Vattenfall Västrät AB har ledningsrätt för 10 kV och 0,4 kV jordkablar samt en transformatorstation i området. Vårgårda kommun har nyttjanderätt för vattenledning i området.

Planeringsbakgrund

Riksintressen m.m.

Tånga hed ingår som en del i riksintresseområdet för naturvård Siene-Landa. Till grund för riksintresset ligger bl a att området rymmer ett stort

antal ålderdomliga kulturlandskap med stor förekomst av naturliga fodermarker och sällsynta naturtyper med hotade växt- och djurarter. Tånga hed ingår vidare i ett område kring Algutstorp som i bevarandeprogrammet för odlingslandskapets natur- och kulturvärden ansetts ha högsta bevarandevärde från både natur- och kulturmiljösynpunkt (klass 1). Tånga Hed är ett särskilt utpekad ängs- och hagmarksobjekt i den nationella bevarandeplanen för odlingslandskapet.

Kommunal översiktsplan

I fördjupad översiktsplan för Vårgårda tätort, antagen 1998, redovisas Tånga Hed som ett område med stora naturvärden. Området är utpekad som ett särskilt bevarandeområde där i princip inga förändringar av markanvändningen får ske. Syftet är att långsiktigt tillvarata befintliga natur- och kulturvärden.

Internationell betydelse

Regeringen har redovisat reservatsområdet till EG-kommissionen enligt rådets direktiv 92/43 EEG om bevarande av livsmiljöer samt vilda växter, Natura 2000.

Befintliga områdesskydd

Ingen del av området omfattas idag av något områdesskydd.

Ärendets handläggning

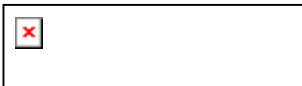
Samråd med företrädare för Vårgårda kommun och Västkoststiftelsen har skett löpande under ärendets beredande. Kommunfullmäktige i Vårgårda informerades om förslaget till beslut och skötselplan den 5 juni 2002. En exkursion i området med efterföljande informationsmöte för närboende och allmänhet har anordnats.

Länsstyrelsen har den 5 september 2002 ombett Vårgårda kommun och Västkoststiftelsen som berörda sak- respektive markägare att till länsstyrelsen skriftligen godkänna förslaget till naturreservat. Övriga berörda sakägare har den 16 september 2002 förelagts att inkomma med eventuella synpunkter på förslaget.

Förslaget till naturreservat har remitterats till Naturvårdsverket, Skogsvårdsstyrelsen, Vägverket, Sveriges Geologiska Undersökningar (SGU), Naturskyddsföreningen i Vårgårda, Svältornas Fornminnesförening, Västergötlands Botaniska Förening samt Västergötlands Ornitologiska Förening.

Boende längs Artillerigatan samt Fridhems skola och barnomsorg i Vårgårda har fått förslaget för kännedom och eventuellt yttrande.

Kommunfullmäktige i Vårgårda har vid sammanträde den 2 oktober 2002 beslutat godkänna förslaget till beslut och föreslagit Länsstyrelsen vissa ändringar i förslaget till skötselplan. Kommunfullmäktige har vidare i beslu-

tet förutsatt att kommunen får sköta och underhålla markledning i västra hörnet av området samt åtgärda akut uppkomna problem.

Västkuststiftelsens arbetsutskott har i yttrande önskat vissa justeringar i förslaget till beslut gällande föreskrifterna för allmänheten samt föreslagit att det kan vara lämpligt att anvisa ytterligare parkeringsplatser i området.

Vattenfall motsätter sig enligt yttrande inte reservatsbildningen men framför att skälig hänsyn måste tas till befintliga kraftledningar och att vissa kompletteringar därför görs i beslutet.

Vägverket har framfört att man ser positivt på bildande av ett naturreservat men anser att beslutet bör innehålla en passus om att normalt vägunderhåll får utföras längs väg 1907 utan hinder av föreskrifterna.

Övriga berörda sakägare har inte inkommit med några erinringar mot förslaget.

Skogsvårdsstyrelsen och SGU tillstyrker reservatsförslaget.

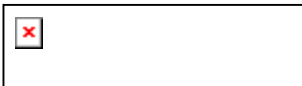
Naturvårdsverket avstår från att avge yttrande.

Närboende vid Artillerigatan har hänvisat till tidigare skrivelse beträffande stängsling och skötsel av en mindre del av området. Personalen på Fridhemsskolan har framfört önskemål om vissa justeringar beträffande avgränsning och skötsel av område 3 och 4 i skötselplanen.

En skrivelse med namnunderskrifter har därutöver inkommit med synpunkter på föreslagen stängsling av området och möjligheten att i fortsättningen kunna utnyttja det för ridning.

Länsstyrelsen har justerat skötselplanen i enlighet med önskemål från kommunfullmäktige i Vårgårda. Föreskrifterna för allmänheten och skötselplanen har justerats efter förslag från Västkuststiftelsen. Länsstyrelsen har dock ansett att förbudet mot att medföra okopplad hund för tydlighetens skull skall gälla i hela reservatsområdet. Beslutet har därutöver justerats så att nödvändigt underhåll inom vägområde för allmän väg samt akuta åtgärder som är nödvändiga för underhåll av befintliga luft- och markledningar i området får utföras utan hinder av föreskrifterna.

Länsstyrelsen har inte funnit skäl att justera avgränsningen av skötselområde 3 och 4 eller ändra skötselriktningen. Beträffande tillgängligheten till området för fortsatt ridning, utformning av färister och exakt placering av stängsel gör länsstyrelsen bedömningen att detta lämpligen löses av naturvårdsförvaltaren vid det fortsatta arbetet.

Behov och motiv för skydd

Tånga hed är en kvarleva av ett tidigare vidsträckt betesmarkslandskap de s.k. "Svältorna". I området förekommer vegetationstyper som sannolikt var karakteristiska för de hårt utnyttjade västsvenska betesmarkerna och vars utbredning har minskat starkt under 1900-talet. Området hyser ett flertal rödlistade arter knutna till näringsfattiga betesmarker. En förutsättning för att dessa värden långsiktigt skall leva vidare är att området restaureras och att hävd genom naturvårdsinriktad betesdrift återupptas.

Skogsplantering, energiskogsodling, dragning av vägar och kraftledningar, ny bebyggelse, gödsling och täktverksamhet är exempel på åtgärder som kan påverka natur- och kulturvärden negativt.

Enligt Länsstyrelsens mening föreligger ett stort allmänt intresse av att bevara och förstärka områdets naturvärden. Dessa värden är av den karaktären att de kan spolieras av t.ex. exploatering och olämpliga jordbruksåtgärder. På grund av ovanstående samt den erforderliga skötseln för att bibehålla och utveckla områdets värden gör Länsstyrelsen bedömningen, att området bäst ges ett långsiktigt skydd genom att naturreservat inrättas.

Länsstyrelsen gör, med avvägning mellan berörda allmänna och enskilda intressen, den bedömningen att området bör ges ett långsiktigt skydd genom bildande av naturreservat med den avgränsning och de bestämmelser som angivits ovan. Härigenom kan intentionerna i kommunens översiktsplan och hushållningsbestämmelserna för mark- och vattenområden enligt 3 och 4 kap. miljöbalken om en från ekologisk, social och samhällsekonomisk synpunkt god hushållning med mark och vatten anses tillgodosedda.

Upplysningar

Om det finns särskilda skäl får Länsstyrelsen med stöd av 7 kap 7 § miljöbalken medge dispens från lämnade föreskrifter. Finns det synnerliga skäl får länsstyrelsen helt eller delvis upphäva detta beslut. Eftersom reservatet består av ett av regeringen förtecknat Natura 2000-område krävs tillstånd enligt 7 kap 28 a § miljöbalken om åtgärden på ett betydande sätt kan påverka miljön i området.

Ansvarsfördelning vid insektsangrepp eller liknande

Det ansvar som markägaren har enligt 29 § skogsvårdslagen kommer efter reservatsbildningen att vara statens ansvar.

Kungörelsedelgivning

Sakägare anses delgivna detta beslut det datum beslutet kungjorts i lokalpressen (Alingsås Tidning).

Detta beslut kan överklagas hos regeringen, se bilaga 5.

I detta ärende har länsöverdirektör Göran Bengtsson beslutat och naturvårdshandläggare Lars Sjögren varit föredragande. I handläggningen har även naturvårdsdirektör Sven Swedberg, Elin Johansson, samhällsbyggnadsenheten, Malin Ljungström, kulturmiljöenheten samt Sven Boberg, rättsenheten, deltagit.

Göran Bengtsson

Lars Sjögren